

of geometric forms, but the higher is the level of maturity of administrative consciousness, the more frequently represented type among managers is «intuitive» one, that occupies the second place according to quantitative profuseness of types of managers being investigated. The way of authentication of visual objects of engineers is connected with «scientist» and «executive» types. So, upon use of psycho-geometric test we can assume that the most effective types on administrative positions will be «manager» with psycho-geometric codes – (12), (21), (24) and «intuitive» – (54), (45), and on engineer positions they will be «scientist» with psycho-geometric codes (41), (15) and «executive» (42), (23)

In such way, existence of connection between psycho-geometric personal types and visual semantics of forms in professional consciousness was confirmed, existence of interprofessional differentiation of visual semantics was proved.

Key words: visual psycho-semantics, psycho-geometric forms of personality, professional consciousness, administrative consciousness.

Стаття надійшла 12 листопада 2015 р.

УДК 59.922.1:316.613

**Н. М. Калька,
Н. С. Гриців**

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕПТУ АНДРОГІННОСТІ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ АСПЕКТІ

Проаналізовано розуміння явища андрогінності у соціокультурному контексті. Вказано на необхідність розмежування різних аспектів цього феномена, попри відсутність єдиної концепції щодо його трактування, але стрімке зростання інтересу до нього в масовій свідомості. Описано специфіку прояву андрогінності у зрізі унісексу як презентації свого зовнішнього «Я», що полягає у стиранні меж між чоловічою та жіночою статями, свідомому нівелюванні відмінностей та привілеїв своєї статі.

Ключові слова: андрогінність, іміджева андрогінність, гермафродитизм, фемінність, унісекс, маскулінність, гендер, стать.

Постановка проблеми. У сучасній культурі спостерігається тенденція до стирання гендерних меж. Особистість, маючи свободу вибору поведінки і соціальних ролей, може ідентифікувати себе фемінною, маскуліною чи андрогінною. Тому, згідно з теорією андрогінії, у кожній особистості можуть бути наявні одночасно характеристики обох статей, а андрогінія стала відображенням ускладненості устрою сучасного суспільства.

Успіх особистості у здійсненні своїх функцій залежить від здатності проявляти ознаки фемінності чи маскулітності залежно від ситуативних вимог, а не від диференціації позиції і поведінки за ознакою біологічної статі. Вважається, що сучасній людині бажано володіти приблизно рівною кількістю чоловічих і жіночих рис.

Популяризація явища андрогінності й підвищений інтерес до цього феномена на рівні побутового спілкування створює потребу у диференціації особливостей трактування окресленого поняття у соціокультурному аспекті.

Стан дослідження. Репрезентації концепту андрогінності найбільш повно висвітлені в контексті міфологічного, релігійного і повсякденного дискурсів. Вторинними дискурсами античного міфу про андрогіна актуалізовані філософсько-культурологічні роботи М. Г. Ярошевського та П. С. Гуревича.

У роботі О. Вейнінгера «Стать і характер» концепт андрогенності представлений як проблема соціалізації андрогінного типу особистості. У книзі С. де Бовуар «Друга стать» андрогінність розглядається як один із способів реалізації жінки. Детально явище андрогінності висвітлено у концепції С. Бем як механізм урегулювання соціально-культурних практик, згідно з яким усі риси характеру поділяють на «чоловічі» і «жіночі». Еволюція концепту андрогінності з позицій гендерного аналізу простежується в наукових доробках Т. Клименкової, Е. Ярьської-Смирнової, де розглядається гендерна еволюція з Нового часу до сучасності.

Репрезентації андрогінності важливі у межах вивчення практик міжособистісних відносин, у соціокультурному контексті, оскільки вони пов'язані з певною ідеологією. У європейському суспільстві відбувається постійна зміна чоловічої та жіночої поведінки під впливом соціокультурних реалій. Нерідко антропометричні особливості особистості впливають на гендерну самоідентифікацію.

З другої половини ХХ ст. відбуваються відчутні зміни в гендерній структурі суспільства. Виникає так звана «міджева андрогінність», а терміни, що стосуються цього явища, неодноразово висвітлюються в ЗМІ і нині є модними. Андрогінні репрезентації можна спостерігати в театральній діяльності та кіно, політиці, музичній сфері, на побутовому рівні, літературі, живописі і, звичайно, в моді.

Для когось шлях до андрогінності є адаптацією до нових гендерних ролей, духовним пошуком або прагненням дотримуватися модних тенденцій. Отже, актуальність дослідження зумовлена проблемою трансформації гендеру, що нерідко призводить до добровільної або вимушеної зміни фемінної чи маскулітної психологічної статі

на андрогінну, що становить гармонійне поєднання високого розвитку фемінності та маскулінності в одній людині, незалежно від статі, яка стирає зумовлені соціокультурними очікуваннями відмінності «чоловічого» та «жіночого», надаючи людині більше свободи, підвищуючи адаптивні можливості особистості.

Метою статті є з'ясування впливу соціокультурних факторів на особливості прояву андрогінності у сучасному суспільстві, зокрема у художній творчості, моді, кіно, мультиплікації тощо.

Виклад основних положень. Нині трактування поняття андрогінності залежить від дискурсу, в якому воно розглядається. Термін «андрогінність» означає поєднання чоловічого і жіночого, або поєднання маскулінних і фемінних рис в індивіді. Однак це поняття слід розмежовувати з гермафродитизмом – одночасною або послідовною наявністю чоловічих і жіночих статевих ознак у зовнішньому вигляді. Гермафродитизм стосується фізіологічного аспекту двостатевості та належить до сфери біологічного (анатомічна будова), а андрогінність – філософського, символічного та розуміється як внутрішня властивість людської психіки, психосоціальна характеристика. Андрогінність активно набуває статусу офіційного модного напрямку. Головною моделлю, що уособлює новий стиль, став транссексуал Л. Пежич, якого характеризують як «femiman». Сьогодні межі між статями дедалі більше стираються та акцентується на зміщенні гендерних ролей: моделей дуже багато, адже андрогінна зовнішність вельми популярна.

З метою багатоаспектного і поглибленого розуміння феномена андрогінності ми створили схему-модель аналізу явища андрогінності, згідно з якою це поняття можна розглядати в історико-філософському, соціально-психологічному та біологічному аспектах (рис. 1).

Розглянемо прояви андрогінності безпосередньо у сучасних модних тенденціях, що пов'язані зі зростанням популярності стилю унісекс.

Мода на андрогінність, зокрема стиль унісекс, виникла у другій половині ХХ століття, в результаті зміни чоловічої і жіночої ролей у суспільстві. В епоху унісексу межі чоловічого і жіночого стираються, на їхньому перетині утворюється безліч сучасних напрямів стилю в одязі та житті.

Унісекс зрівняв і в чомусь знеособив особистість, запропонував людині стати вільнішою і обмежив прояви індивідуальності. Зараз унісекс – це одяг без орієнтації на стать. Такими ж універсальними стали стрижки, зачіски і навіть макіяж. Особливість аксесуарів цього стилю – повна відсутність ознак, що вказують на статеву приналежність.

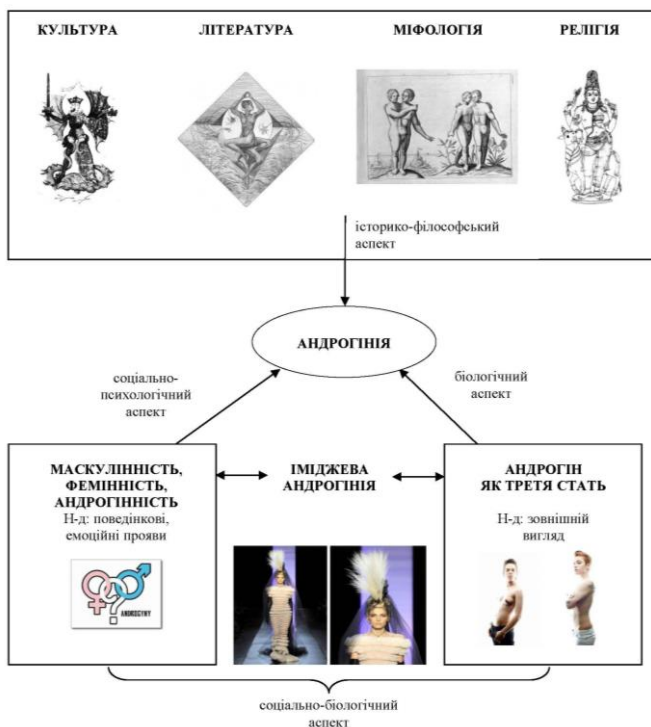

Рис. 1 Схema-модель явища андрогінності

Стиль унісекс дав змогу представникам обох статей виглядати абсолютно однаково, як людям універсальної статі, які цінують практичність і комфорт, не прагнуть підкреслити свою гендерну приналежність одягом, які не вважають розмивання меж між чоловіком і жінкою показником деградації та вимирання суспільства. Прихильники унісексу вважають, що він анітрохи не обмежує самовираження, а навпаки, усуває зайві деталі, що відволікають увагу від особистості. Ті, хто проти унісексу, вказують на шаблонність, позначену уже в назві стилю, уніфікованість, виродження в якусь безлику третю стать. Вони стверджують, що унісекс є одноманітним, нецікавим і непримітним, а також дуже вдало нівелює сексуальність.

Однак, для того, щоб жити в стилі унісекс, недостатньо одягати зручні речі, мати модну стрижку, користуватися нейтральними парфумами. Річ у світовідчутті, заради якого і були створені всі елементи

цього стилю. Людина, яка надає перевагу такому стилю, свідомо відмовляється від зовнішніх ознак, що вказують на її статеву приналежність, вона вступає до лав представників «об'єднаної статі». Саме через відсутність візуальних відмінностей людина отримує змогу повніше проявити свою особистість, виділитися з натовпу не за своїм виглядом, а через поведінку і спосіб думок. І в цьому розумінні унісекс не обмежує індивідуальність кожної людини, а, навпаки, усуває нагромадження несуттєвих деталей [4].

Є думка, що явище настільки активної популяризації андрогінів у модній індустрії – результат впливу стилю унісекс. Найвідоміші світові бренди, такі як П. Карден, Дж. Армані та інші, залучили на подіуми безстатевих моделей, нарядивши їх у не менш безстатевий одяг [7].

Але завдання унісексу – стерти кордони статей, свідомо не брати до уваги їх відмінності і не користуватися привілеями своєї статі, на відміну від андрогінності, яке, своєю чергою, є вищим поняттям [10].

У художній літературі також натрапляємо на представників «третьої статі». І. Бенкс у «Гравцях» описав тристатеву расу планети Азад. Крім чоловіків і жінок, є апекси; азадські жінки не в змозі зачати – тільки отримати запліднену чоловіком яйцеклітину від апекса. Апекс, своєю чергою, не здатний виносити дитину; яйцеклітина, своєчасно не передана жінці, гине. Домінуюча стать – апекс.

Також у фантастичному романі «Ліва рука п'тьми» У. Ле Гуїн описується планета Гетен, жителі якої – андрогіни. У гетенців період безстатевості (Сомер) змінюється періодом появи сексуальності (Кеммер), коли вони перетворюються на «чоловіка» або «жінку». Якщо в одному циклі людина – «чоловік», то в іншому вона може бути «жінкою» [9].

Британська письменниця В. Вулф, розмірковуючи над можливістю існування двох статей у людській свідомості, сформулювала думку про те, що найповніше свідомість може розкритися лише в разі повного злиття чоловічої і жіночої половин. Вона припускає, що суто чоловіча свідомість не здатна до творчої діяльності, як і суто жіноча. Своє бачення андрогінності письменниця художньо втілила у біографічному романі «Орlando», за мотивами якого був згодом знятий фільм, у якому головну роль виконала Т. Суїнтон, яка володіє андрогінною зовнішністю. Це дозволило їй виконати одночасно чоловічу і жіночу ролі [8].

Андрогінні персонажі дуже часто з'являються в аніме та манзі через те, що жіночність у зовнішності вважається у японців ознакою краси. В аніме «Naruto» андрогінність героя Хаку настільки значна, що деякі герої серіалу не могли визначити, хлопець він чи дівчина.

Відзначимо, що і у сфері музики, в часи глем-року 1970-х, багато музикантів, серед них Е. Леннокс, Д. Боуї, Ф. Мерк'юрі, Е. Купер, М. Болан, одягалися на андрогінний манер. Нині чимало музикантів акцентують на андрогінній зовнішності, сценічних образах із використанням андрогінних мотивів.

Зображення божеств, які володіють одночасно чоловічими і жіночими ознаками, відомі з глибокої давнини і трапляються в іконографії багатьох народів. Андрогінність часто представлена у вигляді поєднання чоловічого і жіночого тіл (двох половин, з'єднаних по середній лінії або спинами, на зразок сіамських близнюків і т. д.) або істоти, що володіє двома ликами, які дивляться в різні боки. Також це можуть бути так звані «чоловікожінки» (чоловіки з окремими жіночими ознаками) і «жіночоловіки» (жінки з чоловічими ознаками).

Висновки. Вважаємо, що стрімке зростання інтересу до явища андрогінності і неповне його усвідомлення на рівні масової свідомості спонукає чітко диференціювати поняття андрогінності в різних аспектах, адже репрезентації андрогінності важливі для вивчення практик міжособистісних відносин, у соціокультурному контексті, в розрізі особистісного зростання і успішної самореалізації.

Отже, можемо зробити висновок, що розуміння мужності й жіночності ґрунтується на суб'єктивних уявленнях, які повільно змінюються, разом зі змінами в реальному житті.

Догматичні й застарілі гендерні стереотипи обмежують наші можливості, перешкоджають розвитку і розкриттю наших талантів. Цей конфлікт може бути вирішений, якщо усвідомимо, що маскуліність і фемінність не визначають протилежні й роздільні реальності, а радше акцентують на природних відмінностях між чоловіками і жінками в деяких аспектах особистісних проявів. Тому, розуміючи особливості своєї психологічної статі, людина може поводитись вільно, властиво собі та природньо, збагачуючи своє життя, підвищуючи його якість, на заміну безглуздим обмеженням.

1. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему равенства полов; пер. с англ. / Сандра Бем. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. – 336 с.

2. Бовуар де С. Второй пол. Т. 1, Т. 2 / Симона де Бовуар. – М.: Прогресс; СПб.: Алетейя. – 832 с.

3. Вейнингер О. Пол и характер. Принципиальное исследование / Отто Вейнингер. – М.: Терра, 1992. – 480 с.

4. Гофман А. Б. Еще одна псевдодилемма: мода и стиль / А. Б. Гофман // Мода и люди. – М., 2000. – С. 195–200.

5. Гуревич П. С. Философия человека / Павел Семёнович Гуревич. – М.: Нестор, 2001. – 682 с.
6. Клименкова Т. Читая феминистских теоретиков / Т. Клименкова // Женщина в обществе: мифы и реалии. – М.: Информация – XXI век, 2001. – С. 6–22.
7. Маггерарова Н. Синдром андрогинности / Нигяр Маггерарова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nargismagazine.az/5339>
8. Мельник Д. Утопія андрогінності у творчості Інгеборг Бахман / Діана Мельник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Visnyk19/articles/43melnyk.pdf>.
9. Художественная литература, касающаяся темы андрогинности, гермафродита, среднего пола [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://otvety.google.ru/otvety/thread?tid=0644e7b4a6d34fb0>
10. Шарлай А. Быть андрогином значит быть совершенным / Анна Шарлай [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.psychnavigator.ru/articles.php?code=1225>
11. Ярошевский М. Г. История психологии / Михаил Григорьевич Ярошевский. – М.: Наука, 1996. – 425 с.
12. Ярская-Смирнова Е. Истоки и методы гендерных исследований / Е. Ярская-Смирнова // Одежда для Адама и Евы: очерки гендерных исследований. – М.: ИНИОН РАН; Саратов: Гос. тех. ун-т, центр соц. политики и гендерных исслед., 2001. – 254 с.

Калька Н. М., Грыцив Н. С. Концепт андрогинности в социокультурном аспекте

Проанализированы понимание явления андрогинности в социокультурном аспекте. Указано на необходимость разграничения различных аспектов данного феномена, несмотря на отсутствие единой концепции его трактовки, но и стремительный рост интереса к нему в массовом сознании. Описана специфика проявления андрогинности в срезе унисекса как презентации своего внешнего «Я», которое заключается в стирании границ между мужской и женской статью, сознательному нивелированию различий и привилегий своего пола.

Ключевые слова: андрогинность, имиджевая андрогинность, гермафродитизм, феминность, мужские, маскулинность, гендер, пол.

Kalka N. M., Hrytsiv N. S. The characteristics of the concept of androgyny in the socio-cultural aspect

The topicality of the research of the problem of androgyny is conditioned by the transformation of gender that leads to voluntary or involuntary change of feminine or masculine psychological sex on androgynous, and therefore is the harmonious combination of high development of femininity and masculinity in one person. Regardless of gender, which blurs are caused by socio-cultural expectations and distinctions between «male» and «female», giving people more freedom and increase their adaptive capacity. To differentiate understanding of the interpretation of the phenomenon of androgyny, authors created a model scheme of this

phenomenon, according to which this concept is explained in the historical and philosophical, social, psychological and biological aspects.

The authors pay attention to active popularization of androgynous fashion industry and, as the result, of the emergence style of «unisex». For people inclined to unisex style, the attitude to sex is important. People, who prefer this style, deliberately refuse from external indications of their sexual identity and are representatives of the «united sex». The main target of unisex style is to erase the borders of sex, and do not use the privileges of their sex, unlike androgyny, which in turn is the notion of the higher order. In the absence of visual differences a person is able to fully manifest his identity not to stand out from the crowd in his appearance, but because of the behavior and way of thinking. Therefore, the «unisex» doesn't limit the individuality of each person, but rather removes the accumulation of minor details.

Style «unisex» enables both sexes look exactly the same, valuing comfort and practicality, and not seek to emphasize their gender identity, also enables the realization that blur of the boundaries between man and woman is not an indicator of degradation and extinction of society.

Key words: *androgyny, image androgyny, hermaphroditism, feminine, unisex, masculinity, gender, sex.*

Стаття надійшла 5 листопада 2015 р.

УДК 37.091.12:159-051

З. Я. Ковальчук

УПРОВАДЖЕННЯ ГЕНЕТИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КОМУНІКАТИВНО-РЕФЛЕКСІЙНОГО ТРЕНІНГОВОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Обґрунтовано необхідність упровадження генетично-психологічного комунікативно-рефлексійного тренінгового підходу в систему підготовки працівників поліції. Основними перевагами тренінгу є формування цілісної системи таких умінь і навичок, як організація позитивної міжособистісної взаємодії у спільноті; засвоєння нових знань про майбутню професію, розвиток умінь і навичок виконання різних видів педагогічної діяльності у стандартних і нестереотипних навчально-виховних ситуаціях; прищеплення умінь критично і творчо мислити у вирішенні професійних завдань; аналіз і відбір педагогічних дій у навчально-виховних ситуаціях; формування особистісних суджень, оцінок майбутньої професії; а також навичок роботи у команді.

Ключові слова: *генетична психологія, саморозвиток, генетично-психологічний комунікативно-рефлексійний тренінг, взаємодія, особистісні риси.*